

6250804

OBSERVAȚIUNI

IN PROCESUL

MOȘTENITORILOR L. OTETELEȘANU

DE

ION KALINDERU

2
C104523

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CURȚII REGALE, F. GÖBL FII
12, Pasagiul Român, 12.
1890.

9/953

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
COTA..... 88 278

PC 93/03

B.C.U. Bucuresti

C104523

PRECUVENTARE

Xenofonte a ȃis că nu trebuie nici o dată să nesocotești pe adversarul teu ; inspirându-ne de acest sfat înțelept, am supus testamentul reposatului Ioan Oteteleșanu, precum și hotărirea Tribunalului de prima instanță din Ilfov, de la 27 Maiu 1889, dată în urma cererei de nulitate, ridicată de moștenitorii de sânge ai reposatului, am supus ȃicem, aceste acte, cu tóte cele-l'alte privitoare la ele, unei noii discușunii din partea a trei juriconsulți eminenti, profesori de drept civil la Facultatea din Caen, forte renumită pentru predarea acestei ra-

mure a dreptului. Acești trei profesori sunt D-nii L. Guillouard, demnul continuator al marelui opere a lui Demolombe, Carel și L. Jouen. Câteși trei au fost unanimi, ca și colegii lor cei-l-alți din Paris și din Bruxelles, să se pronunțe fără a sta la îndoială, și în modul cel mai categoric, în sensul validității clauzei subsidiare din testamentul răposatului Oteteleșanu, prin care subsemnatul a fost instituit legatar universal, cu sarcina sa și rugăminte se înființeze un institut pentru învățătura și creșterea tinerelor fete Române sărace.

Ne facem dar o datorie de a publica aceste trei consultații noi, precum am făcut pentru cele precedente, și așteptăm se vedem alți jurisconsulți tot atât de autorizați răsturnând argumentarea, atât de echitabilă și de juridică, a eminentilor jurisconsulți străini, care au bine-voit să ne dea concursul lor pentru îndeplinirea dorințelor testatorului, mai cu sémă dacă li s'a pus în

vedere tradițiunile României, jurisprudența noastră, dreptul public, diferitele legi, precum și textul testamentului, toate traduse exact.

Ori cum o eși, conștiința noastră nu va putea să ne mustre că am neglijat ceva pentru a asigura triumful drepturilor noastre testamentare, triumf care nu ne aduce, cutezăm se repetăm acesta, de cât sarcine, și în care nu vom găsi altă răsplată de cât aceea care se trage din lucrarea cu un devotament desăvârșit la buna-stare a claselor desmoștenite de avere și la lățirea unei bune creșteri și a credințelor sănătoase.

Sperăm, dacă ne permite timpul, să publicăm un studiu asupra cestiunei atât de interesantă a înființării stabilimentelor de utilitate publică, mai cu sémă în virtutea actelor de ultimă voință : ne vom sili să dăm ast-fel științe folositoare tuturilor celor pe care 'i preocupă această cestiune din punctul de vedere științific, și acelor din-

tre concetățeni noștri care ar fi dispuși a crea, în folosul patriei, vre-un aședământ de acest fel; am fi fericiți dacă putem să le arătăm așa, prin ce mijlóce și pênă în ce punct pot ei realiza dorințele care le sunt scumpe.

Pentru moment, de óre-ce termenul înfățișării dinaintea Curței de Apel este peste câte-va zile, suntem siliți să renunțăm a mai discuta tóte mijlócele desfășurate în concluziunile onoraților avocați ai reclamanților: Domni P. Grădișteanu, D. Ionescu, C. Disescu, B. Brătianu, și Em. Porumbar. Și apoi li s'a răspuns bine la toți și prin consultațiunile învățaților jurisconsulți străini și prin concluziunile apărătorilor noștri. Simțim însă noi înșine trebuința de a insista asupra câtorva puncte din concluziunile reclamanților. S'a demonstrat în modul cel mai clar că *nu suntem o persónă interpusă pentru a transmite unui incapabil*, și că dispozițiunea tes-

tamentară subsidiară în favórea nóstră are tóte caracterele unui legat universal; pu-țin importă că subsemnatul n'a fost nici gratificat cu tradiționala tabacheră și nu ne temem să afirmăm cu D. Carel că: „nu este legislațiune civilizată, adică creștină care să interdică generozitatea testatorului și dezinteresarea legatarului“.

S'a răspuns asemenea obiecțiunelor trase din pretinsa inalienabilitate care nu există în speța nóstră. Vom adăoga că în cazul când am fi obligați prin testament, creând institutul de domnișóre, să'l facem a fi recunoscut ca persónă morală, și a'l înzestra cu aceleași bunuri cari ne-au fost legate de răposatul, vom adăoga dicem că chiar în acest caz, nu este nici un pericol, căci este un principiü în dreptul public modern — precum susțin și autorii cei mai nooi — că autoritatea saü legiuitorul, care a consimțit, la recunóșterea unei persóne morale, are și dreptul s'o supprime, când se constată că

póte să fie pericol. Și apoi chiar Merlin se exprimă în termenii următorii: „tóte felurile de mână-mórtă aũ nota comună că nu pot să existe de cât prin autorizarea legel, și că legea póte când îi place să le nimicéscă, retrăgându-le autorizarea pe care le o dase la început.“

Autoritatea are asemenea dreptul, precum declară spirite eminente, să ia averea persónei morale disolvată, atribuind'o fie Statului, fie unor stabilimente publice care se apropiã mai mult de scopul pe care'l urmărea ființa fictivă. Acest principiu îl punem în mod general, căci adesea natura asociațiunei disolvate, ca de exemplu în cazul când ar fi o societate de învățați, se opune la o asemenea atribuțiune a averei. Mai adăogăm că în multe cazuri, legiuitorul francez a prevézut, ca în legea de la 24 Mai 1825 (art. 7) și de la 12 Iulie 1875 (art. 12) cum se va opera transmiterea bunurilor, după disolvarea persónelor civile. Adăogăm

împreună cu d. Vauthier că aceste dispozițiuni legislative, inspirate de o cugetare echitabilă, confirmă indirect dreptul absolut al Statului.

Ast-fel, presupunând chiar că legislațiunea noastră ar fi întipărită de o asprime mare, — ceea-ce nu e nici de cum cazul, precum am arătat în a noastră „*Notiță Juridică asupra unui testament*“, — nu este în opera pe care o urmărim nici un pericol care să pótă amenința ordinea socială, mai cu seamă cu dreptul de desființare saú de retragere a autorizărei pe care 'l recunoștem administrațiunei publice saú legiuitorului, și care este o garanție în contra pericolelor mânei-mórte. Dicem dar că trebuie să se lase o óre-care latitudine testatorilor în afacerile de acest gen și să se interpreteze într'un sens liberal și să se declare valabile dispozițiunile testamentare prin cari, lăsând cineva averea sa unei persóne morale saú unei persóne fizice, ea

este legată într'un scop de utilitate publică, sau chiar când se lega o avere cu acelaş scop fără a arăta însă persóna însărcinată de a procede la înfiinţarea unui aşedământ de utilitate publică. Jurisprudenţa este unanimă şi foarte liberală în privinţa acésta, atât în România cât şi în Francia, afară de cazul când se fraudéază legea precum vom arăta mai jos.

Cât pentru loviturile de topor date de marii reformatori ai Revoluţiunei franceze, de care se vorbeşte în concluziunile adversarilor noştri, ele erau foarte justificate, pentru că ele înapoiaă poporul francez, despoiat de pământul udat de sudórea sa în folosul congregaţiunelor religióse, acest pământ sterilizat de o aristocraţie eclesias-tică care nici nu plătea bir Statului, şi care înghiţea o mare parte a veniturilor ţării.

Tendinţa modernă, mai cu sémă în ţările democratice, este din contră, de a pune cât

mai puține greutate la creațiunea acelor ființe fictive numite persoane juridice, morale sau civile, și care nu au suflet, precum țice Sir Coke, în comentariile sale asupra lui Blackstone, care face această straniuă întrebare dacă o persoană juridică poate să fie excomunicată? Fără a ne pune o întrebare așa de curiosă ca aceea a jurisconsultului englez, afirmă că ideile moderne, mai cu seamă în Statele unde biserica nu e bănuită de a căuta stăpânirea universală, înlesnesc înființarea persoanelor morale, dând *cărți* de incorporațiune tutulor asociațiunelor libere sau fundațiunii care cer această favóre.

Adăogăm că chiar unele țeri catolice, în loc de a recunoște că aceste persoane fictive nu au alte drepturi de cât cele pe cari li le dă legea, merg, cum face de exemplu Italia, până a atribui acestor ființe morale calificarea de persoane și a le recunoște o sferă de acțiune nemărginită. Ilustrul Min-

ghetti era de părerea acésta, și art. 2 al Codicelui Civil italian glăsuește așa : „Comunele, provinciile, stabilimentele publice, civile sau bisericești, și în genere toate corporațiunile morale, legal recunoscute, sunt privite ca persoane și se bucură de drepturile civile, după legile și uzurile cari constituiesc dreptul public.“

Fără a face o concesiune așa de mare, preferim sistemul lui Laurent, Kent și alții, sistem care pare a fi și acel al legislațiunilor română, franceză, belgiană, și care nu recunoște acestor persoane civile de cât drepturi limitate, strict necesare pentru îndeplinirea scopului lor. Aci procedeul american ne pare mai bun : într'adevăr recunoșterea unei asociațiuni ca corporațiune sau înființarea unui stabiliment de utilitate publică e ușoră, dar aceste asociațiuni sau așezăminte nu au de cât exercițiul drepturilor enumerate în *cărțile* de recunoștere date de puterea legislativă. S'a format așa

dar, în timpurile moderne, o altă speță de ființe fictive cari nu are nimic comun cu vechia mână-mórtă religiósă și care are de scop dezvoltarea intelectuală și morală a națiunei. Se adăogăm încă că mai cu sémă în țerile de libertate, ca Anglia și Statele-Unite, fundațiunile recunoscute ca persóne morale, mai cu sémă în favórea învățămêntului public, sunt numeróse. Tótă lumea se bucură, nimeni nu strigă că e pericol.

Ce inconvenient serios póte dar să prezinte înființarea acestor persóne morale într'o țară ca România, unde sunt, relativ vorbind, așa puține stabilimente de acest fel și unde este atâta de făcut pentru respândirea, lățirea învățămêntului; într'o țară ca a noastră unde mâna-mórtă este exclusiv civilă și mirénă și de altminteri, de mică întindere? Cum dar Camerile Române s'ar opune ele la înființarea unui Institut de tinere sárace, ca aședământ de utilitate publică, dacă recunóscerea sa ca persónă

civilă ne este impusă de testamentul răposatului Oteteleşanu, după dreptul ce 'l am recunoscut Statului de a desființa asemenea persoane morale când pericolul se ivește și după restricțiunea conținută în art. 811 și 817 ale Codicelui Civil român, care corespund articolelor 910 și 937 din acelaș Codice francez. Este neîndoios prin urmare că acest stabiliment de educațiune, fie ca persoană morală, fie ca simplu stabiliment de învățatură, va putea să funcționeze fără cea mai mică greutate, precum sunt mai multe școli de acest fel, înființate de corporațiuni de diferite rituri și care funcționează cu o simplă autorizare ministerială. De unde urmază că D. Kallinderu va putea să îndeplinească fără nici o greutate dorința testatorului, în calitatea sa de legatar universal. Să nu ni se dică că această calitate nu rezultă din testament, căci nici în acel al lui Oteteleşanu din 1869, prin care institue pe D-nii Costaforu și

Fălcoianu ca administratori ai aședămên-
tului de creat, nici în acel al D-rei Baron
în favórea lui de Biencourt, nu este o
clauză atât de tare și de explicită ca
acésta: „Asemenea dreptul eventual la
moștenirea mea al D-lui Ioan L. Kalinderu,
ce i-'l daū prin acest testament, va trece
în patrimoniul său în momentul încetării
mele din viață, cu rugăminte că atât dên-
sul, cât și ori-ce moștenitor al său, să ese-
cute cele de mai sus în privința fundărei
institutului.“

Reclamantiș se miră că ne atribuim ca-
litatea de legatar universal, când cei doui
administratori desemnați în testamentul lui
Oteteleșanu de la 1869 și anume D-nii
Costaforu și Fălcoianu nu erau de cât
simplii executori testamentari. Mirarea lor
ne surprinde, căci ajunge a compara cele
douë testamente ale răposatului, acel din
1869 și acel din 1876, pentru a constata
că este o diferență completă între aceste

două acte și că acei doi administratori într'adevăr nu erau de cât simplii executori testamentari.

Se mai obiectează că un legat ce fusese făcut de Verhoegen direct Universității libere din Bruxelles, care este un stabiliment de utilitate generală, n'a fost declarat valabil, dar se uită asemenea că după legea din 24 Decembre 1864, relativă la fundațiunile în favórea învățământului public, al acestei țări, Statul, provincia saú comuna constituă persóna juridică însărcinată cu învățământul. Afară de aceste corpuri, nu pot se mai fie altele, precum ne dice Laurent, care adaogă : „e adevărat că după Constituțiunea noastră, învățământul e liber, și avem universități create în virtutea acestei libertăți, dar aceste universități n'aú calitatea de persóne juridice; legal vorbind, ele nu există, de aceea legea nouă stăbilește principiul că scólele libere *nu pot se priméscă nicî o liberalitate*, ele sunt

mai mult de cât incapabile, ele nu există, e neantul.“

Nimic nu se opune dar la creațiunea stabilimentului de tinere fete Române, care nu are nimic ilicit, și temerile adversarilor noștri, că acéstă avere se revie D-lui Kalinderu, care refușă să profite de ea, nu sunt de cât imagine. Inșă mai ȃic reclamanții, pentru ce să se anuleze legatul făcut în folosul unei corporațiuni religioșe prin o persoană interpusă și se nu se anuleze legatul făcut pentru înființarea unui stabiliment de educațiune, prin mijlocul unui legatar universal ? Rațiunea e simplă și ne mirăm că niște advocați atât de distinși ca acei a adversarilor noștri să pótă pune cestiunea : cauza e că legatul în primul cas e o fraudă la decretul din 17 August 1790 care a pronunțat desființarea în masă a congregațiunelor religioșe, și la decretul din 3 Messidor, anul XII, care dispune că : „Nici o agregatiune de bărbați nu va putea să se

formeze pe viitor dacă nu a fost formal autorizată de un decret imperial, după cercetarea statutelor“. Nu mai sunt prin urmare astăzi de cât unele congregațiuni ca acele ale Fraților Doctrinei Creștine, și cele recunoscute prin legile de la 2 Maiu 1817, de la 24 Maiu 1825, și prin decretul de la 3 Maiu 1852, etc. care sunt autorizate și au capacitatea de a dobândi.

Esistă însă în Francia multe alte corporațiuni religioase care neavând un caracter legal, nu pot dobândi, nici direct nici indirect prin calea persoanelor interpuse; și jurisprudența anulează toate legaturile sau darurile făcute ast-fel, mai tot-d'a-una membrilor acestor diferite corporațiuni care se pretind direct gratificați, și nu sunt în realitate decât persoane interpuse, însărcinate de a transmite, în mod secret, bunurile date sau legate, unor congregațiuni care n'au nici o existență legală și care în fapt

sunt considerate de autori și de deciziunile ca ilicite. Ceea-ce este dar isbit, *este fraudă la legea asupra desfintării congregațiilor.*

Judecătorul are în materia acésta o mare latitudine, nu numai pentru a căuta elementele convingerei sale, dacă crede la existența unei interpunerii de persóne, în favórea unei congregațiuni; ci încă póte pronunța nulitatea dispozițiunei, chiar dacă fraudă nu rezultă din actul însăși, căci este vorba de a constata existența fraudei la o lege precisă și de ordine publică.

În cazul nostru nu este interpunere, căci Oteteleşanu dă fățiș, prin legatarul său universal, o anum edestinațiune averei sale, și nici o lege nu oprește pe acesta se procedă la înființarea institutului de învățământ, care va ține drepturile sale de la subsemnatul și nici de cum de la răposatul, ast-fel precum au espus fórte bine eminentii jurisconsulti din Paris și din Caën. Adăogăm că în testamentul Oteteleşanu, legatarul există

și stabilimentul de înființat, beneficiar al sarcinei, nu este un legatar, precum se pretinde în concluziunile reclamantilor; sarcina nu constă în *a da* unei ființe neexistente, ci *a face*, adică a înființa întâi persoana, și apoi a o înzestra, — ceea-ce este foarte valabil.

Putem cita încă afară de deciziunea în cazul de Biencourt, alte cazuri remarcabile, unde s'a impus legatarului universal o sarcină cu o întrebuițare determinată. Ast-fel o dómnia Delivet a instituit prin testamentul său ca legatară universală pe D-ra Jeanne. Iată dispozițiunile principale ale acestui testament :

„Dorind să înființez de veci, săli de azil pentru băeți și fete din comuna Ducey, ținute de surori saū profesóre care să caute tot-de-o-dată și pe copii din comună și mai cu sémă pe săracii, *voiū să dau* prin prezentul, *acestui aședământ* o porțiune de teren pe care am cumpărat-o de la D. Gabriel Sauvet și soția sa, prin contract făcut

astăzi de notarul subsemnat. Doresc ca acest stabiliment să poarte numele de *Saints-Pères*..... Intențiunea mea este că aședământul pe care voi să 'l fac, precum și toate bunurile care depind de densusul, să fie dirijat și administrat de o comisiune, compusă din primarul comunei Ducey, primul vicar și din cei trei locuitori care plătesc birul cel mai mare și care locuiesc de obicei în comună.— Acastă comisie va gera și administra bunurile aședământului, va veghia ca copiii să fie bine instruiți și bolnavii regulat vizitați și îngrijiți... Ea va fixa budgetul de venituri și cheltueli... Comuna Ducey și biuroul său de binefacere privéu acest testament ca conținând un legat adresat lor, D-ra Jeanne se opuse la acastă cerere, în urmă comuna și biuroul o acționară d'inaintea tribunalului din Avranches.

Legatara universală se apără, dicând că comuna nu este legatară pentru că legatul

ar fi făcut săracilor din acea comună, de
óre-ce testatórea Delivet a dat unui *stabi-*
liment privat, iar nu comunei pentru a
funda un azil comunal. Tribunalul de mai
sus a respins acest mod de a vedea a le-
gataréi, și a admis din contra cererea comu-
nei. D-ra Jeanne formă apel contra acestei
sentințe pe care Curtea din Caën o infirmă,
prin deciziunea ei de la 22 Iunie 1858.

Pentru a răspunde obiecțiunelor pe
care le fac moștenitorii de sânge ai répo-
satului Oteteleşanu, care susțin că nu se póte
impune unui legatar sarcina de a face un
aședămînt óre-care, de a proceda la recu-
nóșterea sa ca persónă morală și de a 'l
dota apoi — căci ȕic dênșii, sarcina în cazul
acesta e o liberalitate în folosul unei terții
persóne care n'are nici o ființă, ca Insti-
tutul dé fete — credem că este bine a
reproduce considerantele deciziunei Curței
din Caën, care vede lucrurile alt-fel :

„Considerând că testatórea nu se măr-

ginește să afecteze o rentă de 3,000 de lei la întreținerea sălilor de azil care vor fi construite cu cheltuiala și cu îngrijirea legatarii universale și nu lega această rentă în mod general copiilor și bolnavilor din comună, ci exprimă clar dorința ei de a înființa, sub numele de *Saints-Pères*, un stabiliment de caritate cu o existență specială și independentă. Iar dacă ar fi voit ca acest stabiliment să se pōtă confunda cu domeniul comunei, ea ar fi spus acēsta, pe cānd a luat din contra tōte precauțiunile necesare pentru a împedica acest rezultat. — Că ea nu dă numai stabilimentului ei o menire caritabilă, ci regulēză ea însăși modul lui de administrațiune, și modul acesta pare c'o preocupă cel puțin tot atāt cāt și liberalitatea însăși — Considerānd că dacă este așa, nu se pot divisa termenii testamentului, căci s'ar scinda intențiunea testatōrei, care a voit mai cu sēmă să creeze un aședămēt deosebit de acele ale Comu-

nei, un aședămēt posedând bunuri și putând să dobândescă, să primescă daruri, să stea în judecată și să îndeplinescă cu un cuvânt toate actele vieței civile; și pentru a asigura mai bine independența aședămētului ei, d-na Delivet vrea să fie dirijat de o comisiune specială, ai căror membrii le arată, comisiune care va avea, ȝice dēnsa — aceleași drepturi ca cele atribuite ospicielor de legile și regulamentele Statului — Considerând că reese din aceste dispozițiuni că voința bine arătată a testatōrei a fost ca comuna și biuroul de bine-facere să remāe străini de stabilimentul pe care voia să-l creeze, ei nu pot prin urmare în numele copiilor și săracilor să reclame beneficiul fundațiunei. — *Considerând că acēstă fundațiune este o sarcină a legatului universal făcut D-rei Jeanne și că acesteia 'i aparține mai cu sēmă să urmārescă executarea dispozițiunilor testamentului de la 22 Februarie; că aceste dispozițiuni interesēză într'adevēr*

până la un punct óre-care pe intimații, pentru-că fundațiunea D-nei Delivet va avea neapărat rezultatul de a ușura sarcinile comunei și ale biuroului de bine-facere, și din punctul acesta de privire, ei ar avea calitate pentru a interveni pe lângă guvern pentru a obține autorisarea care trebuie să asigure existența legală a acestui nou stabiliment; nu trebuie însă să se conchiadă de aci că comuna și biuroul de bine-facere au fost instituiți legatarii D-nei Delivet, și că în calitatea acésta ei au dreptul de a cere încredințarea valorilor care fac obiectul liberalității sale, etc.....“

„Pentru aceste motive reforméază sentința în contra căreia s'a făcut apel; declară că D-na Delivet n'a lăsat nici un legat comunei și biuroului de bine-facere din Ducey și că acest legat trebuie să revie exclusiv în folosul aședămîntului special, care se va înființa cu autorizarea guvernului sub numele de *Saints-Pères*. Prin urmare de-

clară pe primarul și pe membrii biuroului de bine-facere ne-întemeiați în acțiunea lor“.

Asemenea deciziunea C. de Casație din 21 Iunie 1870, dată cu ocaziunea cercetării recursului făcut de orașul Alençon contra Societății de *Patronage des jeunes garçons*, a hotărît că, în cazul unui legat făcut sub condiție de a executa óre-care sarcine în folosul unui stabiliment care nu era încă recunoscut ca persónă morală în momentul încetării din viață a testatorului, acest stabiliment dobândind mai târziu recunoșterea, are dreptul se céră legatarului executarea sarcinei impuse.

O altă deciziune a C. de Casație de la 8 Aprilie 1874 a admis că dacă un stabiliment de bine-facere care nu era încă autorizat la mórtea testatorului n'are capacitatea legală de a primi un legat făcut în folosul său, nici o lege nu se opune ca un legatar universal, având capacitatea juri-

dică, se fie însărcinat de a desăvîrși fundațiunea unui asemenea stabiliment, începută pe timpul vieții testatorului însăși, și de a stărui a fi recunoscut ca persoană morală.

Rezultă dar din toate aceste că nu numai se poate crea prin testament o fundațiune oarecare de folos obștească, dar că această fundațiune poate avea o administrațiune particulară, autonomă pentru a spune mai bine. Ce devine prin urmare pretenția reclamantilor că poate cine-va proceda prin testament la fundarea unui așezământ de interes public numai dacă se instituă legatar universal Statul, județul sau comuna, și i se impune sarcina acestei creațiuni, sarcină care n'ar putea fi impusă unei persoane fizice, cum e cazul Oteteleşanu.

Dar ceea ce dovedește și mai mult că proceduri ca acela al D-nei Delivet, adică creațiunea prin testament a unei fundațiuni sub formă de sarcină sunt valabile, este că

camera de *requêtes* a Curței de Casație a respins recursul comunei Ducey prin deciziunea de la 7 Noembrie 1859, care susținea că legatul făcut — ca cel din speță acéstă, — pentru crearea unui stabiliment viitor și în folosul săracilor dintr'o comună nu putea fi presupus și primit, de cât ca făcut acestei comuni; în virtutea articolului 910 C. C. (811 C. Român).

Curtea de Casațieune răspuse la acest recurs prin considerantele următóre :

„Considerând că primarul și membrii biuroului de bine-facere ai comunei Ducey cereaū eliberarea legatului făcut de vèduva Delivet, spre înființarea de săli de azil pentru copiii săraci și bolnavi din Ducey; — Considerând ca chestiea principală și dominantă era de a se ști dacă testamentul vèduvei Delivet conținea un legat făcut direct, fie comunei, fie biuroului de bine-facere, în favórea săracilor și dacă aveaū calitate pentru a cere liberarea lui; — Consi-

derând că din combinația diferitelor clauze ale testamentului, Curtea din Caën a tras această concluziune că testatorea nu făcuse nici un legat în favoarea comunei sau a săracilor ; că intențiunea ei a fost de a înființa sub numele de *Saints-Pères*, un aşedământ de caritate cu o existență specială și independentă, și că ea manifestase voința ca comuna și biuroul de bine-facere să rămâe străini de stabilimentul pe care voia să'l creeze; — Considerând că această interpretare este *dreaptă și esactă* și afară de acesta suverană ; că ast-fel hotărîrea atacată a decis cu drept cuvânt că fundațiunea în chestiune era o sarcină a legatului universal făcut D-rei Jeanne; și că primarul și biuroul de bine-facere erau lipsiți de calitatea necesară pentru a cere executarea testamentului; respinge, etc.“

Ceea-ce este de observat, este că Curtea de Casație nu se mărginește a spune că Curtea din Caën ca instanță de fond, era

suverană în interpretarea clauzelor testamentului D-rei Delivet și a respinge prin urmare recursul, dânsa merge mai departe și dice că această interpretare a Curței din Caën este *justă și exactă*, atât este adevărat că dacă cine-va institue un legatar capabil, fie persoană morală, fie persoană fizică, cu sarcina de a *face* ceva, adică un Institut, etc., sarcina nu este adresată — precum am spus deja mai sus — unei persoane neexistente, ci constă în a face se existe o persoană civilă.

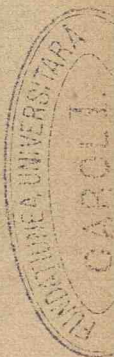
Onorabilii noștri contradicțorii nemulțumindu-se să transforme testamentul, — care ori ce ar dice ei, este foarte clar — se silesc prin citațiuni numeroase de autori, cari nu se potrivesc de loc cu cazul de față, ci din contra sunt în favoarea noastră — precum vom avea ocasiunea să arătăm mai departe — se producă confuziunea în spiritul judecătorului; și merg în concluziunile lor scrise, până a cita hotărâri ale jurisprudenței române și

franceze ca fiindu-le favorabile, ceea ce nu sunt de loc.

Se începem prin decisiunile franceze pentru a ne conforma ordinei urmate în concluziunile scrise.

1° Se invocă deciziunea de casație de la 16 Martie 1857 (Daloz, II, 137, 1857) care decide că prezumpțiunea legală a interpunerei de persoane, stabilită de art. 911 C. Napoleon nu este aplicabilă de cât în privința incapacităților absolute și de ordine publică, pe cari le prevăd articolele 907, 908 și 910 din acelaș C., și nu pôte să fie întinsă incapacităților curat relative, rezultând din stipulațiuni particulare, etc. Ce corelațiune pôte să fie între această speță și obiectul litigiului actual? Chiar nimic în considerantele decisiunei nu privește cazul nostru.

2° Decisiunea de la 8 Martie 1858, a Curței de Paris (Daloz, II, p. 49, 1858) care a decis, că dacă comunitățile religioase

neautorizate nu constituiesc persoane civile, ele compun cel puțin societăți de fapt, contestabile însă după uniți autori, răspunzătoare față de terți de îndatoririle ce le iaă, fie că acestea se trag din contracte, sau quasi-contracte, fie că aă de cauze delictive sau quasi-delictive, etc. Ce argument se mai pôte trage și din acest precedent, care este relativ la capacitatea unei comunități religioase neautorizate ?

3° Decisiunea din 17 Noembre 1863, a Curței de Casație (Daloz, I, 1864, p. 445). Această decisiune s'a pronunțat cu ocaziunea procesului angajat între legatarii particulari ai lui Baudain și moștenitorii lui legitimi. Nu putem mai bine infirma autoritatea acestei înalte decisiuni pe care adversarii vor absolut să ne o opue, decât reproducând partea testamentului lui Baudain care a dat loc litigiului între legatari și moștenitori: „Instituesc, ăice „testamentul, de girante al moștenirei

„mele, pe D. Nicaise, notar la Champ-
„toceaux, și în caz de mórte, sau de refuz,
„pe succesorul său înlocuitorul lui după
„voința majorității legatarilor, și 'l rog
„să supravegheze îndeplinirea ultimelor
„mele voințe. Leg celor mai jos arătați,
„pe viață (*intocmai*) ; dar la mórtea fie-
„căruia dintr'înșii legatul va fi împărțit
„în părți egale și dat fie-cărui legatar
„particular. Declar asemenea prin pre-
„senta ca clausă esențială că, rudele mele
„n'aū și nu vor avea nimic de pretins în
„moștenirea mea sau din obiectele mobi-
„lierului meu. La mórtea mea, domiciliul
„meu le va fi interzis, girantele va fi
„singur însărcinat să achite legaturile
„mele particulare precum urmază (vine
„arătarea acestui legat, de plătit, pe fie-
„care an la diferite spitale, biurouri de bi-
„nefaceri și la particulari....) Girantele nu
„va putea să vîndă bunul, nici să remită
„numerarul plasat, el va putea să cum-

„pere cu consimțimentul tuturilor legata-
„rilor, în numele moștenirii. Arendile și
„plasarea lor se vor face asemenea în
„numele succesiunii. Girantele va fi singur
„în posesiunea tuturilor titluri și acte di-
„verse, va da cunoștință de ele legata-
„rilor și nu va putea să se lipsescă de
„nici un titlu. Mobilierul meu va fi vên-
„dut prin îngrijirea girantelui, banii pla-
„sați și împărțiți în părți egale printre
„toți legatarii. Dacă va fi un excedent
„din venituri, ele vor fi asemenea împăr-
„țite în acelaș mod, esceptându-se giran-
„tele moștenirii care nu va avea nici un
„drept sarcină, perdere de suportat“.

Rugăm pe cititorul se compare acest testament cu acel al răposatului Oteteleșanu și suntem convinși că nu va găsi nici o asemănare între litigiul ridicat de legatarii particulari ai lui Baudain contra moștenitorilor săi legitimi și acel pendinte între rudele lui Oteteleșanu și subsemnatul.

4° Decisiunea de la 26 Februarie 1849, a Curței de Casație (Daloz I. p. 44, 1849), care a hotărît că decretul din 3 Messidor, anul XII, după care nici o congregațiune religiósă nu se póte stabili în Francia fără autorizarea guvernului n'a fost abrogat, nici de articolul 291 al C. P., nici de art. 5 al Constituțiunei, că prin urmare lipsa de autorizare a guvernului atrage nulitatea acestei societăți și a liberalităților tănuite în favórea ei, în actul care a constituit'o. Aprobăm și noi acéstă decisiune, căci aci este o fraudă la legea din 1790 care desființéză congregațiunile în Francia, și la decretul din 3 Messidor, anul XII, citat mai sus.

5° Decisiunea de la 25 Martie 1881 a Curței din Paris (Sirey, II, p. 249, 1881). Speța judecată nu este nici de cum contrarie afirmațiunelor nóstre, căci în ea s'a decis, că legea din 1850, prin care s'a permis societăților de ajutóre mutuale să

se administreze liber, nu le a dat prin această calitate de persoane civile și că ele nu pot prin urmare să primescă pînă ce nu li s'a recunoscut această calitate. Iar o societate comercială, fiind din contra o persoană morală, este capabilă să primescă daruri. Aprobăm pe deplin și această decisiune, căci personalitatea juridică nu poate se existe fără o recunoștere formală din partea autorității publice sau a legiuitorului.

6° Se mai invocă în contra noastră decisiunea Curței de Casație (Sirey, I, p. 212, 1886) care a decis că un legat universal, făcut unei persoane capabile, dar dovedită ca interpusă, pentru a transmite în secret, moștenirea unor persoane incerte ca Fraților, Surorilor, Bisericei, este nul. Aprobăm asemenea și această înaltă decisiune, căci este constatat prin desbaterile afacerii că legatarul universal, Iosef Delbès susținea că el era legatarul real, pe când s'a dovedit că nu era de cât un simplu mijlocitor. Și aci

este o fraudă la lege, căci Frații și Suro-
rile care nu fac parte dintr'o congregațiune
recunoscută, nu pot primi prin testament în
interesul comunității lor.

Pentru a face plăcere însă adversarilor
noștri, le cităm noi înșine și alte cazuri,
unde instantele judecătorești au anulat tes-
tamente din cauza interpoziției de persoane
în folosul unor incapabili, cazuri care sunt
pote mai însemnate de cât cele enume-
rate în concluziunile reclamanților, și de
care am vorbit mai sus; ast-fel Curtea din
Colmar, prin decisiunea de la 14 Aprilie
1829 a anulat testamentul canonicului
Beck, făcut prin persoană interpusă în pro-
fitul jesuiților, și Curtea prin considerantele
sale constată fraudă, arătând că legatarul
real e Compania Jesuiților care nu se arată
în testament, iar nu persoana menționată în
acest act.

Curtea din Poitiers asemenea, printr'o
decisiune de la 25 Februarie, 1852 in-

firmă legatul făcut de D-na Anger de St. André, în folosul unor aședăminte religioase incapabile, tot prin interpunere de persoane, și Curtea constată această atingere la o dispozițiune de ordine publică.

Decisiunea Curței din Tuluza de la 3 Noembrie 1852, care desființază testamentul D-nei de Villeneuve, de óre-ce conținea dispozițiuni făcute la niște comunități religioase sub numele unor persoane interpuse.

Curtea din Angers prin decisiunea dată în 1859 (*V. Gaz. des Tribunaux* de la 2 Martie 1859) a declarat nul testamentul D-rei Périer Dubignon în folosul abatelui Moreau, care era o persoană interpusă cu scopul de a ocoli dispozițiunile legii, pentru a transmite în secret bunurile testatórei comunităților pe care le dirija densusul și care erau incapabile de a primi: Curtea după ce analizază în decisiunea sa toate faptele acestei scandalóse afaceri, trage următórea concluziune :

„Din toate aceste fapte rezultă presup-
țiuni grave, precise și concordante, stabilind
proba că testamentul D-rei Dubignon con-
ține un fideicomis tacit, și că abatele Mo-
reau ca persoană interpusă s'a însărcinat se
transmită legatul făcut sub numele său,
stabilimentelor religioase al căror cap este.“

„Considerând că după dreptul nostru
public, astfel cum e stabilit de ordonanțele
vechi ale regilor Franciei și de legile noi,
nici un aședământ de acest fel nu poate să
existe fără autorizarea guvernului, și că
fără acea autorizare, aceste aședăminte nu
pot primi donațiuni sau legate; că în tot
cazul ori-ce dispozițiune, făcută în folosul
lor cu titlu universal, este interzisă“.

„Considerând că comunitățile religioase
ale căror cap este abatele Moreau nu sunt
recunoscute; că aședământul din Sainte-
Croix, autorizat printr'o ordonanță din
1823, ca asociatiune caritabilă, în favoarea
învățământului primar nu este autorizat ca

congregațiune religioasă de bărbați ; că după art. 3 al acestei ordonanțe, Universitatea singură ar putea primi un legat particular, conformându-se legilor care o privesc ; că astfel legatul universal trecut în testamentul D-rei Dubignon e făcut în folosul unor așezăminte religioase incapabile de a primi, etc. etc.“

„Pentru aceste cuvinte, legatul universal făcut abatelui Moreau este nul și trebuie să fie considerat ca neexistând.“

Recursul făcut în contra decisiunii de mai sus, a fost respins de Curtea de Casație la 3 Iunie 1861. Pentru a face și mai bine să reiasă sensul legii noastre, când dispune prin articolul 812 (la Francesi 911) din C. C. că „dispozițiunile în favórea unui incapabil sunt nule, fie ele deghi-zate sub forma unui contract oneros, fie făcute în numele unor persóne interpose“, n'avem de cât se reproducem cuvintele pronunțate de marele procuror general

Dupin la acea înaltă Curte, cu ocasiunea desbaterei acestui recurs :

„Numeróse sunt dispozițiunile ast-fel încercate în dauna familielor și în fraudă legilor.“

„Puține sunt cazurile când părțile dăunate pot prinde și semnala împrejurări destul de precise pentru a împrăștia umbrele cu care s'a căutat să se acopere, pentru a lumina justiția și pentru a o pune în pozițiune să repare răul de care se plâng familiile.“

„Și când se găsește o fericită concordantă a faptului și a dreptului pentru a zădărnici asemenea machinațiuni, nu se poate decât aproba decisiunea care le-a demascat cu atâta dibăcie.“

Unde sunt în procesul Oteteleşanu, machinațiunile întrebuintate ? Totul este limpede și cinstit în speța noastră, nimic nu este ascuns. Oteteleşanu lasă lui Ión Kalinderu averea sa cu obligațiunea, dacă

nu rugămintea de a *face*, adică de a înființa un Institut de fete: judecătorii nu sunt chiemați a descoperi machinațiunii saū fraude la vre o dispoziție de ordine publică, operată prin înțelegere între testator, legatarul seū și terțiul incapabil de a primi.

Cele mai multe casuri de anulare de testamente, citate până aci, se rapórtă la legaturi făcute prin persóne interpose unor comunități saū congregațiunei religióse ne recunoscute; dar acéstă interpunere póte fără indoială se existe de câte ori legea oprește de a da saū lega unor persóne recunoscute ca ne-avênd capacitatea de a primi. Cert este prin urmare, de exemplu, că un legat făcut prin interpunere de persóna unui copil natural, ale cărui drepturi de moștenire, chiar din partea mamei, sunt restrînse prin articolul 757 din C. Francez este tot atât de reductibil, dacă un anulabil în întreg; căci acésta constitue — o dic încă o dată — o

fraudă la articolul citat. Asemenea trebuie se admitem că legaturile făcute în numele unor persoane interpuse, dar în folosul unui copil adulterin sau incestuos, în contra articolului 762 din C. C. Francez care nu recunoște acestor copii de cât drepturi la alimente, sunt nule. Mai cităm încă cazul unde se dispunea în favoarea unui mort civil, când exista mórtea civilă în Francia, tot printr'o persoană interpusă, căci și aci se viola un text precis de lege, care ridică acestor persoane dreptul de a primi.

Tóte aceste dispozițiuni testamentare sunt izbite de nulitate când se constată interpunerea și existența unui legatar real incapabil, și atunci numai își are loc aplicarea articolului 911 C. Francez (Roman 812), care prevede în prima parte a sa toate dispozițiunile făcute în folosul unor incapabili.

Nu putem încheia seria anulărilor de testamente pronunțate de instanțele jude-

cătorești din cauza necapacității de a primi a legatarilor reali, fără a cita celebrul caz al testamentului marchizului de Villette, din 8 Aprilie 1859, prin care institue ca legatar universal al său, pe vechiul său amic, comitele de Brézé, episcop de Moulins. Marchizul încetă din viață la 3 Iunie în același an, și testamentul său fu atacat de moștenitorii săi de sânge. Aceste atacuri aveaū de scop a dovedi că episcopul de Moulins nu era decât o persónă interpusă, un fideicomisar, în folosul adevăratului legatar universal, instituit într'un mod secret de marchisul de Villette, și care nu era altul de cât comitele de Chambord. Pretoriile Tribunalului și Curței din Amiens vibrară sub cuvântările elocinte ale lui Marie, avocatul reclamantșilor, Berryer și Plocque apărătorii episcopului de Moulins.

Incapacitatea comitelui de Chambord, de a primi, rezulta din legea de la 10 Aprilie 1832 și din articolul 911 C. c. francez

(812 C. român) care oprește de a transmite unui incapabil printr'o persoană interpusă. Articolul 1 al legii de la 1832 conține într'adevăr următoarele :

„Teritoriul Franciei și al coloniilor sale este de veci interzis lui Carol X, depărtat de la tron prin declarațiunea de la 7 August 1830, coborătorilor săi, bărbaților sau soțiilor coborătorilor săi.

Articolul 2 dice : „*Persónele arătate în articolul precedent nu se vor putea bucura în Francia de nici un drept civil, ele nu vor putea să posédă nici un bun mobil sau imobil, nici nu vor putea să dobândescă bunuri, fie în mod oneros fie în mod gratuit*“.

S'a articulat dar și în cazul acesta o fraudă la o dispozițiune preciză de lege și de ordine publică. După lungi desbateri și aducerea doveșilor celor mai convingătoare s'a constatat existența unui fidei-comis tacit ; cu toate aceste probe, tribunalul din Clermont, în ocolul căruia comitele de

Chambord era foarte iubit, respinse cererea moștenitorilor, recunoscând în contra evidentei, pe episcopul de Moulins ca serios legatar universal al marchizului de Villette. Curtea din Amiens însă, asupra apelului moștenitorilor, infirmă sentința tribunalului, anulând testamentul ca conținând un fideicomis tacit în folosul comitelui de Chambord, incapabil de a primi, puse pe moștenitorii de sânge în posesiunea averei, cu sarcina însă de a executa dispozițiunile neatacate ale testamentului.

Din considerantele Curței din Amiens rezultă că episcopul de Moulins se apăra cu multă tenacitate, în contra acțiunei moștenitorilor de sânge ai marchizului de Villette, susținând că dânsul este adevăratul beneficiar al legatului, iar nu comitele de Chambord; Curtea însă dobândi convingerea contrariă că era un alt legatar real care se ținea în întuneric, și că acesta era comitele de Chambord. „Considerând, dice Curtea, în

drept, că legea de la 10 Aprilie 1832 este generală și n'a fost nici o dată desființată, că dacă pôte fi odios, pentru un interes privat și pentru a spori patrimoniul său, de a mări durerile exilului și de a invoca o incapacitate creată într'un scop politic, incapacitate pe care guvernul n'o invocă nici o dată când nu'l constrânge o rațiune de Stat, tribunalele nu se pot dispensa s'o aplice când particularii vin să cêră executarea ei.“

Aprobăm cu totul și acéstă deciziune a Curței din Amiens care n'are nici o asemănare cu acțiunea intentată de moștenitorii lui Oteteleşanu și nu încetăm a ne întreba unde este în testamentul acestuia legatarul ținut ascuns? cum fundațiunea proiectată a Institutului de fete constitue o dispozițiune ilicită și contrariă ordinei publice? și cum refuzul legatarului universal de a trage un folos personal trebuie să 'l facă să 'și piardă drepturile sale!

N'am sfîrși cu citațiunile dacă am voi să

mergem mai departe, credem însă că este bine să semnalăm și deciziunea cu totul recentă de la 4 Iunie 1888 a Curței din Chambéry, pentru a constata și mai mult că ceea-ce justiția lovește, este fraudă la o lege preciză și de ordine publică. Este vorba de procesul Neyroud contra Petit Françoise. Acastă instanță judecătorească a anulat testamentul Joanei Neyroud, făcut în aparență în favoarea mai multor persoane determinate, dar cari nu erau în realitate de cât membrii unei asociațiuni ne-autorizate, însărcinați să primescă pentru zisa asociațiune.

Preambulul acelei deciziuni arată clar speța ; iată'l: „Considerând că concluziunile lui André Neyroud, apelant de la sentința dată de tribunalul din Chambéry, la 9 Martie 1887, tind ca prin reformarea ștei sentințe, să se pronunțe că dispoziția testamentului olograf al Joanei Neyroud, cu data de 18 Ianuarie 1880, conținând instituirea în calitate de moștenitoare universală a Jeanne

fică a răposatului François Pantin, Françoise a röp. Sébastien Petit, și Césarine, fata lui Simon Michel a fost făcută sub numele sus-șiselor, în favórea unei asociașunii neautorizate.“

Este interesant de a cunoște motivul care a dictat Curșei din Chambéry acéstă decisiune, și care sună: „Considerând, că din tóte aceste elemente de apreciere, reese pentru Curtea, proba sigură că asociașunea de fapt care exista atunci între Neyroud și cele trei legatele instituite de dënșsa în testamentul ei din 18 Ianuarie 1880, era adevérata beneficiară a dispoșitiunelor sale testamentare ; și că șisele legatele nu erau în realitate de cât persóne interpuse și a căror instituiune avea de scop unic să asigure beneficiile în cestiune unei comunități care nu e regulat constituită (*La France Judiciaire*, No. 11, Febr. 1889, p. 58-60).

In acéstă deciziune, nu este lovită tot fraudă la legea din 1790 asupra desfin-

țarei congregațiilorelor ? Aceste femei nu se pretindaă ele direct gratificate și nu susțineau că nu erau nici de cum obligate se transmită moștenirea unei comunități a cărei existență, chiar de fapt, e considerată ca ilicită ? Cazul judecat mai sus are el vre o legătură cu obiectul litigiului de față ? Este vre o asemănare între testamentul Joannei Neyroud și acel al răposatului Oteteleșanu, care 'și lasă averea D-lui Kalinderu, cu rugăciunea saă fie chiar cu obligațiunea să facă un institut de fete ? Scopul este ôre ascuns ? Este imoral ? Nici de cum, pentru ori-ce persoană care voiește să cerceteze cestiunea dintr'un punct de vedere obiectiv. Dar unde este, în actul de ultimă voință al lui Oteteleșanu, legatarul *ascuns*, care ar fi în realitate adevăratul instituit, ca în speța judecată de Curtea din Chambéry ?

Reclamanții nemulțumindu-se să învôce decisiunile de mai sus ale jurisprudenței

franceze, se mai sprijinesc, tot în concluziunile lor scrise, și pe două decisiuni ale Curței de Casație a României, din 4 Mai 1881 (Buletinul Curței de Casație, p. 373, 1881) și din 30 Martie 1887 (Buletinul Curței de Casație, p. 213, 1887). Nici una, nici alta din aceste hotărîri nu sunt în favoarea reclamanților, și nu sunt cătuși de puțin contrarie doctrianelor susținute în apărarea noastră. Intr'adevăr, prin cea d'întîi s'a decis că comunitatea israelită din orașul Craiova, care nu fusese recunoscută de o lege ca o persoană morală, nu avea dreptul să dobîndescă bunuri și se stea în judecată. Inalta Curte profită de această ocaziune pentru a stabili cu motive espuse pe lung principiul că o persoană morală nu pôte să fie creată de cât de puterea legiuitoare; idee recentă la noi, fie dis în treacăt, căci în trecut și nu prea departe de timpul nostru, sunt cazuri unde persoane morale au fost instituite și admise

ca atare prin uz, și recunoștere fără vre-o lege specială.

Prin decisiunea doua s'a hotărît că legatul făcut pentru înființarea de burse școlare nu pôte să fie privit ca făcut unor persóne incerte și necunoscute; că el este prin urmare valabil și adresat Statului, reprezentat de ministrul învățământului public.

Din parte-ne invocăm în favórea nóstră tóte decisiunile Curței nóstre de Casație, citate în „Notița juridică asupra unui testament“.

Cât pentru autorii citați, afirmăm din contră că atât Aubry et Rau, cât și Demolombe, Arntz, Laurent, Beudant sunt cu totul de părerea nóstră, precum confirmă acésta, jurisconsultii la care ne am adresat. In ce privesce pe Laurent, D. Beudant în consultațiunea sa, a analizat cu superioritate, teoria celebrului profesor din Gand, care prevédând două casuri diferite, dá două soluțiuni ne-identice. Vom adăoga că

Laurent era un inamic neîmpăcat al oricărei congregațiuni și vedea influența preotului catolic în toate actele din țara sa. El ar fi mers chiar până a admite teoria legislațiunelor engleză și americană, care primesc așa de ușor încorporațiunea sa înființarea persónelor morale, dacă nu s'ar fi temut de mâna-mórtă catolică. Intr'adevăr, eată cum se exprimă dênsul în opera sa „*Droit civil International*“ : (t. 4, p. 355).

„Sunt biserici creștine care nu se bucură de personificarea : așa sunt sectele protestante care se forméză în afară de protestantismul oficial. Ele nici nu aũ un mijloc legal de a poseda templul unde se întrunesc credincioșii. De ce nu li s'ar da dreptul de a primi și de a poseda ? Nu e nici pericol de mână-mórtă, nici un pericol pentru moralitate ; catolicismul singur este inamicul civilizațiunei moderne. De ce nu se dă acestor biserici dreptul de a se

„incorpora? Pentru că călugării ar reclama
„acelaș privilegiu și am ajunge la maxima,
„distrugătoare pentru Stat, că dreptul de
„a se asocia este dreptul de a se in-
„corpora. Când călugării nu vor mai fi
„în cauză, nimeni nu se va gândi se com-
„bată incorporarea societăților libere. Im-
„portă din contră că acest drept să fie con-
„sacrat de legile și să intre în moravurile
„nóstre; el este un mijloc de a favoriza spi-
„ritul de asociațiune. Piedicile cari opresc
„acum înființarea de societăți de tot felul
„și incorporarea lor, provin din temerea le-
„gitimă ce o inspiră mâna-mórtă catolică.
„Dispară acéstă temere și vom intra în
„dreptul comun, care trebuie să înlesnescă
„desvoltarea facultăților cu care Dumnezeu
„a înzestrat omul.“

Cum se póte susține că institutul prevă-
đut în testamentul lui Oteteleșanu are o
cauză ilicită, după pasagiul mai sus citat al
lui Laurent, când se știe de toți că în Ro-

mânia clerul n'a avut nici odată pretențiunea de a domina Statul și prin urmare temeri, de felul celor care dominau pe Laurent, neputându-se naște, ori-ce instituțiune menită a înlesni progresul intelectual și îmbunătăți starea socială nu pôte de cât să fie bine vădută și susținută de ori-ce guvern preocupat de fericirea patriei.

Avocații reclamanților, deși afirmă în concludsiunile lor scrise, că nu cunosc conținutul consultațiunilor noastre, declară pentru a le slăbi, de exemplu că d. Beudant este de părerea lor, și se referă pentru a proba acésta, la douë note care se găsesc în Dalloz (*Recueil de Jurisp.* I, p. 5 și II, p. 224; 1879). În nota de la pagina 5, eminentul jurisconsult în urma unei deciziuni de respingere a Curței de Casațiune din 10 Decembre 1878, care a decis că o societate în nume colectiv pôte, cu titlul de persónă civilă, să intre ca asociată într'o altă societate de acelaș gen, a avut de cer-

cetat o cestiune gingașă, adică care este capacitatea acelor ființe fictive cărora s'a recunoscut personalitatea juridică; cu alte cuvinte, cari sunt drepturile pe cari le au și cari pot fi exersate de reprezentanții lor, și admite că o asemenea societate n'are de cât drepturile cari sunt conforme obiectului ei, scopului pentru care a fost formată. El recunoște asemenea judecătorilor faptului dreptul să aprecieze dacă administratorii societății n'au depășit dreptul care aparține persoanei morale și care era înscris în statute.

Cât pentru nota aceluiaș onorabil profesor de la pagina 225, a lui Dalloz, ea are de origină speța următoare: Șase preoți au cumpărat în numele lor personal un imobil, în actul de cumpărătoare se dice însă „partea celui care va muri mai întâiu va trece supraviețuitorilor, ast-fel încât ultimul ramas în viață să fie singur proprietar. „Se constatase că acest imobil era ocupat de

comunitatea religioasă a Părinților *Du Saint-Sacrement*. Acești cuvioși preoți au cerut în numele lor personal vecinului lor, și conform cu Codicele Civil, se înalțe cu cheltuiala lor zidul comun, și acesta opuindu-se, reclamanțiirecurseră la justiție. Era vorba să se știe care este condițiunea legală a congregațiunelor religioase neautorizate, și în speță dacă Părinții *Du Saint Sacrement*, în numele lor personal — în realitate însă în interesul necontestat al comunității — puteau să dobândească, să înstreineze, să posedă, să stea în judecată. Sentința Tribunalului Senei a respuns negativ și Curtea de Apel din Paris, printr'o decizie de la 21 Februarie 1879, infirmă hotărîrea tribunalului și admise că cei șase preoți erau autorizați să dărime, să reconstruiască și să înalțe zidul comun, care i separa de proprietatea vecinului, cu cheltuiala lor.

D. Beudant cercetază cu o iscusință re-

marcabilă și cu erudițiune, diferitele sisteme susținute de d-nii Emile Olivier, Clamageran, Ortz și alții, în privința situațiunei juridice a comunităților religioase, care există în fapt și nu sunt recunoscute; și în privința capacităței particulare juridice a membrilor unei asemenea congregațiunii și expune idaele sale într'un mod foarte convingător. De altminteri în nota sa de opt pagine, microscopic tipărite, nu este nimic care ar putea să fie contrariu remarcabilei consultațiunii pe care tot D. Beudant ne-a dat-o, și pe care ne am grăbit să o tipărim.

Eată pe lângă aceste și care sunt concluziunile sale în privința comunităților religioase ne-recunoscute, și cu care termină lucrarea sa: „Că congregațiunile — ȳice savantul profesor — nu pot să existe ca persoane civile de cât prin autorizarea Statului, nimeni nu o contestă serios; noi credem afară de acésta că congregațiunile neautorizate nu trebuie să fie admise ca so-

cietăți de fapt; dar nu se p^ote merge mai departe și să li se refuze dreptul de a exista ca simple asociațiuni de particulari, în termenii dreptului comun, fără a recunoște principiile esențiale ale dreptului public modern. Dacă se contestă unor persoane apropiate prin idei și aspirațiuni comune, uzul pe care 'l fac de facultățile lor, ce devine libertatea individuală? Dacă li se contestă cetățenilor uzul pe care 'l fac de bunurile lor, punându-le în serviciul cutărei opere sau întreprinderi, cari le place, ce se face libertatea proprietăței?

Ne mai rămâne, în privința autorilor de care onorabilii noștri adversari fac mare vâlvă, să vorbim de o teză de doctorat a D-lui Edmund Seligmann, intitulată: „Despre înființarea și încetarea persoanelor morale, în drept Roman și în drept Francez.“ Fără a cerceta situațiunea științifică a acestui autor, de óre-ce el este invocat în contra noastră, să vedem întru cât ne este

ostil: Demolombe (t. 18, N. 590) arată două căi pentru a putea cu siguranță ajunge a face fundațiunii prin testament. „Noi credem, țice dēnsul, că nimic nu se opune ca o dispoziție să fie făcută pentru înființarea unui stabiliment de utilitate publică, unei, comunități, unui ospiciu, când această dispozițiune se pōte considera ca făcută în folosul unei persōne morale deja existente... sau chiar ca sarcina unei liberalități făcute unui alt gratificat.“

Relativ la această doctrină a lui Demolombe, pe care mulți alți jurisconsulți și-au apropiat'o, iată cum d. Seligmann se exprimă la pagina 96 a tezei sale de doctorat, care ni se opune: „eminentul jurisconsult arată această cale ca un procedeu, *dar mē tem ca procedeul să nu fie rău.*“ Cu toate acestea, tot domnul Seligmann, câte-va rânduri mai jos, țice între altele: „Nu cunosc pentru testatori de cât un mijloc de a ajunge la scopul lor. Acesta este de a institui Statul,

arătând și dorința ca el să întrebuițeze fondurile care i s'aũ legat, la înființarea cutărei saũ cutărei persóne morale. Acest procedeu va fi puțin sigur, neapărat ; el va avea inconvenientul că une-orí intențiunea testatorului nu va fi îndeplinită, nu este însă alt chip de a satisface rigórea principiilor.“

Am fi înțeleș acéstă din urmă recomandățiune pe care o face acest autor, dacá ar exista în Francia o lege ca acea de la 24 Decembre 1864 în Belgia, în privința fundațiunelor făcute în interesul învățământului și a creării de burse.

Cu tóte acestea, Oteteleșanu n'a făcut și nu putea se facá alt-ceva, în România mai cu sémă, de cât cea ce recomandă D. Seligmann, cu singura diferență că în loc de a lega Statului, el a instituit o persónă fizică ca legatar universal. Intr'adevăr, ce a făcut *de cuius*, prin dispozițiunile finale ale testamentului său, de cât să exprime rugă-

ciunea, adică dorința că D. Kalinderu să îndeplinască voințele sale? Oare cu câte-va rânduri dintr'o teză se pot combate mijloace arătate ca permise pentru a face o fundațiune testamentară, de autorități ilustre, ca Demolombe, Laurent, Labbé, Beudant, Colmet de Santerre, Bufnoir, Guillouard, Carel, Jouen, Rolin-Jacquemyns, Arntz, Vuillfroy, Ravelet, Aubry et Rau, Coin Delisle, De Baulny, etc. și atâtea deciziuni ale instanțelor judecătorești? Oare prin câte-va rânduri, ca acele ale D-lui Seligmann se poate distruge o doctrină așa de solid stabilită ?

De alt-fel, D. Seligmann însăși exprimă în No. 57, p. 97, din teza sa, o *teoriă particulară*, care mi se pare îndrăsnită din partea D-sale, care nu găsește de bună pe acea a lui Demolombe și alții.

Avem ferma convingere că nu aceste linii ale D-lui Seligmann, ori-care ar putea fi importanța tezei sale de doctorat,

vor putea influența părerea judecătorilor din instanța doua.

Avocații moștenitorilor reclamanți, după ce citéză pe D. Seligmann, mai invócă în favórea lor între altele, o broșură a D-lui Armand Heisser, sub titlul acesta : „Studiú asupra persónelor morale“. Am citit cu atenție pe acest autor, fără a găsi într'ênsul un cuvânt care să fie în contra noastră, din potrivă acéstă lucrare ni să pare, dacă nu strěină, mai mult favorabilă teoriilor pe care le susținem.

În concluziunile domnilor avocați Grădișteanu, Ionescu, etc. mai găsim citată o consultațiune a d-lor Arntz, Bastiné și Bartels, publicată în *Belgique Judiciaire* din anul 1846 (t. IV). Regretăm că n'am avut la dispozițiunea noastră acest document când am publicat în limba franceză observațiunile noastre asupra acestor conclusiuni, împreună cu consultațiunile d-lor Guillouard, Carel și Jouen, căci ne-am fi făcut o datorie să atra-

gem atențiunea și cititorului străin asupra pretinsei importanțe a acestei lucrări, care este tot de odată indiferentă și cu totul străină de obiectul procesului de față. Am avut multă osteneală să ne procurăm această monografie care nu mai e în comerciū, și tare ne e témă că avocații reclamanților nu cunoșteau conținutul acestei pretinse consultațiuni, alt-fel n'ar fi citat'o ca o autoritate în favórea lor. Intr'adevăr, aci nu avem nici de cum o consultațiune dinaintea nóstră, ci o monografie, sau mai bine ȃis o lucrare, asupra unei cestiuni de drept care preocupa viū spiritele în Belgia la 1846. Se întreba atunci dacā o societate anonimă, legal constituită în străinătate, care nu obținuse însă autorisarea prevăđută de articolul 37 al Codicelui de comerciū belgian de pe atunci (despre care se mai discuta dacā n'a fost desființat prin articolul 26 al Constituției) putea să stea în justițiā în Belgia? Unii susțineau că o asemenea socie-

tate nu avea nici o existență legală în țara acésta, fără recunoșterea autorității, și că prin urmare, neavând nici o personalitate juridică, ea nu putea nici să stea în judecată. Cei-l-altți din contra pretindeau că, o dată ce societatea anonimă dobândise personalitatea civilă în străinătate, — după un principiu de drept, starea și capacitatea persoanelor fiind regulate de legile domiciliului lor, — acésta persoană civilă, adică societatea anonimă, creată în mod legal în străinătate, avea neapărat în Belgia aceleași drepturi ca acele pe care legea Belgiană le recunoște străinilor, prin urmare și acel de a sta în judecată.

Acești trei eminenti jurisconșulți studiază adânc, într'un memoriu foarte lung, acésta cestiune, cu o claritate, o știință admirabilă, citând o mulțime de documente de doctrină și de jurisprudență, belgiane și străine.

În § I al memoriului, ei arată care sunt

diferitele categorii de persoane morale și diferitele lor scopuri, și expun cele trei sisteme ce se întrebuintează pentru crearea unei persoane civile; ei ne mai învață care este în punctul acesta, legislațiunea în Statele-Unite, în Anglia și în Belgia.

Intr'un al 2-lea §, D-nii Arntz, Bastiné și Bartels studiază în mod general dacă o persoană civilă, și nu simplu o societate anonimă, existând legalmente în străinătate, poate — în lipsa oricărui tractat internațional sau a unei dispozițiuni formale a dreptului pozitiv al unei alte națiuni — să exerseze drepturi în acea țară; și deși constată că în Statele-Unite ale Americii de Nord această chestiune este rezolvată de statutele pozitive ale fiecărui Stat, acești jurisconsulți vin împreună cu Klüber, Vattel și alți autori, la concludsiunea că o asemenea persoană civilă, constituită în străinătate, nu poate să exerseze nici un drept în Belgia.

In § al 3-lea, ei aplică aceste principii

generale societăților anonime și proclamă, după lungi demonstrații, soluțiunea că aceste societăți n'au nici o existență legală în Belgia, dacă funcționarea lor nu este autorizată și că prin urmare, ele nu pot sta în judecată.

Infine în § al 4-lea și ultim, cei trei jurisconșulți sus-menționați discută și resping obiecțiunile făcute sistemului lor, și trase, saū din exteritorialitatea Statutului personal proclamat de legea civilă belgiană, saū din perturbațiunea ce ar produce-o sistemul lor în comerțul internațional pe care 'l ar face imposibil și termină prin aceeași concluziune, care este și aceea a lui Merlin și conștând a dice că dreptul civil al unui Stat care a creat persóna civilă nu pôte întinde la un alt Stat, o ficțiune operă a lui, și care de altminteri n'ar exista fără dēnsul; că ast-fel fiind, societățile anonime străine nu pot sta în judecată.

Acesta este, asigurăm noi, conștinutul

exact și fidel al memoriului D-lor Arntz, Bastiné și Bartels ; nu este într'ênsul nici un cuvânt despre cestiunea care ne ocupă, nici în favórea reclamanților nici în a noastră. Personal nu'mi remâne de cât să le mulțumesc că mi au dat ocaziunea să studiez mai afund starea acestei cestiuni în anul 1846 și în Belgia, și să mă conving prin acésta că dreptul internațional privat a făcut progrese mari în materia acésta, de la epoca mai sus-đisă, și că tendința e astăđi în Belgia de a face din exteriorialitatea statutului personal aprópe o regulă generală, aplicabilă atât persónelor fizice, cât și celor civile sau morale.

Nu voim se prelungim mai mult lucrarea acésta, mai analizând și pe uniți autori pe cari îi citéză reclamanții în concluziunile lor (fără a arăta chiar titlul cărților) ceea ce ar prelungi fără folos și peste măsură acéstă introducere deja lungă. Totuși nu putem termina fără a mai răspunde la câte-

va cestiuni pe care și le pun advocații reclamanților în concluziunile scrise date la Tribunal.

1° Cum se face că Oteteleşanu însăși dacă voința sa era sinceră, reală, nu s'a conformat pe când trăia, cerințelor legii? De ce nu a cerut recunoșterea Institutului ca persoană morală? Cauza e că în genere, cine-va nu 'și lasă averea de cât în ultimele sale momente, în vederea cerințelor vieții care reclamă a fi satisfăcute, mai cu sémă când ocupă cineva o situațiune falnică și luxosă ca aceea a răposatului; vom adăoga că acestea sunt dispozițiunile sale cele din urmă, ast-fel cum aũ fost fixate definitiv de dẽnsul, în testamentul seũ de la 19 Martie 1876 și că a răposat la 8 Maiũ, în acelaș an.

2° Reclamanții se miră că ruda lor i a uitat cu totul, și ei nu pot atribui *dispozițiunii de acest fel de cât dorinței bătrĩnului de a se sustrage* la presiuni neĩncetate, știĩnd

förte bine că ceea-ce va face este nul și de nici un efect.

Ce presiuni ? Din partea soției ? A legatarului universal, care deși primesce legatul, nu voește să reție nimic și să tragă vre un folos, nu vrea să primescă nimic și refuză chiar orî-ce resplată personală și care n'are și nu va avea de cât sarcine ? Eată o insinuare förte obscură, förte sfîosă care nu cutéză să iasă la lumină, care să ascunde. Nu se fac acuzări prin ghicitori. Vom privi dar acéstă biată insinuație îngânată, ca nulă și ne-avenită ; iată tot răspunsul ce 'l merită.

Cestiunea 3-a și ultima. Acestor straniți sugestioni pe care D-niți avocați ai moștenitorilor aũ extrema buna-voință să ne prezinte : „Cum D. Kalinderu nu s'a *gândit*, el care o avere îndestulătoră — și tocmai acésta trebuie să înlătore idea de gratificare personală din partea lui Oteteleșanu — cum nu s'a *gândit* să facă cu averea sa a-

devărată, cea mai mică operă de bine-facere de acest fel ? respondem :

Adică, n'ajunge că dăm vremea, grija, știința noastră de jurist, că ne dăm ostենéla să ne ducem să cerem facultăților din Francia și din Belgia consultațiunii erudite, pentru a ne apăra în contra unei acțiuni nedrepte, care ne e intentată de așa de mulți împričinați actuali — și pôte și viitori — toate risicurile bănești și aceste jertfe de timp numeróse, trecute, presente și viitoare, nu sunt absolut nimic în ochii d-lor avocați ai reclamanților și dacă voesc cât de puțin se dobândesc sau se cuceresc din nou bunele lor grații, trebuie să mă grăbesc să construiesc și eu, cu cheltuiala mea numai, un institut sau mai bine un azil, rezervându-mi însă cu chibzuință un loc pentru mine însu-mi, de care se pôte prea bine să am trebuință după ce 'mi voi fi cheltuit averea. Mărturisim că abnegațiunea nó-

stră nu merge până acolo; cu conștiința că am făcut din propria noastră voce, și în viață fiind, fără a ne făli, ceva pentru patriă, respundem invitațiilor stăruitoare pe care ni le adresați de a începe noi înșine un institut de această natură, cu averea noastră proprie; voe mai ales, Domnule Petre Grădișteanu, voe rudă foarte de aproape a reposatului și care sunteți bogat, incumbă de a lua această nobilă inițiativă și de a alătura pilda la sfat; sfatul e de argint, pilda însă de aur.

Ioan Kalinderu.

București, 18 Decembrie 1889.

